

нальній економіці. Реформування судової системи та перш за все подолання її політичної заангажованості є суттєвим чинником створення необхідного інвестиційного клімату, а також цей крок має стати дієвим інструментом контролю та захисту національних інтересів держави в процесі співпраці з іноземним капіталом. Створення системи преференцій для іноземних інвесторів може стати ефективним шляхом розвитку регіонів, що також є ключовим завданням української антикризової стратегії.

Для нашої держави дослідження та усвідомлення сучасних геополітичних та гео економічних реалій на регіональному та глобальному рівні є життєво необхідним, особливо з огляду на специфіку її географічного положення, а також історичного й соціально-політичного розвитку. Історично Україна знаходилася в ролі об'єкта геополітичних стратегій великих гравців світової політики, на сучасному етапі вона з одного боку залишається заручником інерційного геополітичного протистояння Росії Заходу, а з іншого стає аутсайдером та сировинним донором гео економічного поступу ЄС. В подібній ситуації необхідна особлива мобілізація зусиль, а також узгодженість і послідовність дій на всіх рівнях, як політичного керівництва держави, так і представників фінансово-бізнесових кіл з метою винайдення адекватної формули й відповідно побудови ефективних взаємовідносин з кожною зі сторін, що сприяло би реалізації національних інтересів в політичній та економічній сферах. Інакше є суттєвий ризик залишитися в ролі буферної «сірої зони» нестабільності та занепаду між двома центрами сили. За цих умов побудова стратегії національного розвитку, яка б враховувала геополітичні реалії та гео економічні перспективи, є першочерговим завданням провідних наукових та державних установ.

Список використаних джерел

- Luttwak E. From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce / E.Luttwak // The Geopolitics Reader. – London: Routledge, 1998. – С.125–130.
- Гео економіка. Інститут геополітики професора Дергачева [Електронний ресурс] // Аналітичний і освітній портал. – Режим доступу: <http://dergachev.ru/geoe/index.html>
- Ветринський І.М. Проблема ідентифікації імперіалізму в умовах глобалізації / І.М. Ветринський // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. Зб. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – №1 (17). – С.28–33.
- Исаев Б. Геополитика: Учебное пособие / Б.А. Исаев. – СПб.: Издательский дом «Питер», 2005. – 378 с.
- Моро–Дефарж Ф. Введение в геополитику / Ф.Моро–Дефарж [Електронний ресурс] // Библиотека Михаила Грачева. – Режим доступу: <http://grachev62.narod.ru/dfrg/content.htm>
- Лебедева Т.П. Геополитика. Учебное пособие / Т.П. Лебедева. – М.: МГУ, 2008. – 219 с.
- Нурьшев Г. Теоретико–методологические основы геоэкономии / Г.Н. Нурьшев [Електронний ресурс] // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент». – СПб.: Издательство НИУ ИТМО, 2013. – №2 (13). – Режим доступу: <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/451.pdf>
- Розов С. Геополитика, геоэкономика и геокультура: взаимосвязь динамических сфер в истории России / Н.С. Розов // Общественные науки и современность. – М.: Издание Президиума Российской Академии наук, 2011. – №4. – С.107–121.
- Переслегин С. Границы геополитики: геоэкономический подход / С.Переслегин [Електронний ресурс] // Русский архипелаг. – Режим доступу: <http://www.archipelag.ru/geopolitics/partii/chess-board/geo-podhod/>

References

- Luttwak E. From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce / E.Luttwak // The Geopolitics Reader. – London: Routledge, 1998. – С.125–130.
- Geoekonomika. Institut geopolitiki professora Dergacheva // Analiticheskii i obrazovatelnyi portal. – <http://dergachev.ru/geoe/index.html>
- Vietrynskyi I.M. Problema identifikacii inperializmu v umovah globalizacii / I.M. Vietrynskyi // Visnyk Niconalnoho tehnicznego

universitetu Ukrainy «Kyivskiy Politehnicnyi Instytut». Politologia. Sociologia. Pravo. – K.: NTUU «KPI», 2013. – №1 (17). – С.28–33.

- Isaev B. Geopolitika. – SPb.: Izdatelskiy dom «Piter», 2005. – 378 c.
- Moro–Defarge F Vvedenie v geopolitiku // Biblioteka Mihaila Gracheva. – <http://grachev62.narod.ru/dfrg/content.htm>
- Lebedeva T.P. Geopolitika. – M.: MGU, 2008. – 219 c.
- Nuryshv G. Teoretiko–metodologicheskie osnovy geoekonomiki. – <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/451.pdf>
- Rozov S. Geopolitika, geoekonomika i geokultury: vzaimosvyaz dinamicheskikh sfer v istorii Rossii // Obshestvennie nauki I sovremennost. – M.: Izdanie RAN, 2011. – №4. – С.107–121.
- Pereslegin S. Granici geopolitiki: geoekonomicheskiy podhod // Russkiy arhipelag. – <http://www.archipelag.ru/geopolitics/partii/chess-board/geo-podhod/>

* * *

УДК 32.001 (042.3)

Гула Р. В., доктор історичних наук, професор кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), gula-ruslan@mail.ru

Щурко О. М., кандидат політичних наук, доцент кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), bosja-ret@i.ua

Основні теоретичні підходи та характеристики націоналізму як ідеології та суспільно-політичної практики

Метою статті є розглянути основні теоретичні підходи до націоналізму як явища, феномену, ідеології та суспільно-політичної практики. Націоналізм може функціонувати у широкому спектрі форм, типів і видів залежно від комплексу історичних, соціальних, духовних особливостей та ідеологічних установок. Тому володіє багатьма визначальними характеристиками та особливостями. Виробити універсальну єдину теорію націоналізму неможливо, набагато ефективнішими для суспільно-політичних процесів будуть спроби аналізу наукових підходів, теорій та концепцій.

Ключові слова: націоналізм, національна ідея, нація.

Gula R.V., Ph.D. in History, Associate Professor of Humanities, Army Academy named Hetman P.Sahaydachnoho (Ukraine, Gorodok), gula-ruslan@mail.ru.

Shchurko O.M. Candidate of political sciences, docent, Associate Professor of Humanities, Army Academy named Hetman P.Sahaydachnoho (Ukraine, L'viv), bosja-ret@i.ua

The main theoretical approaches and characteristics of nationalism as an ideology and socio-political practice.

The article aims to review the main theoretical approaches to nationalism as a phenomenon, the phenomenon of ideology and socio-political practice. The term «nationalism» in the modern sense began to actively use in academic discourse since the end of XVIII century. In the specific historical conditions of genesis of nationalism is characterized by the complexity of the origin and development of different areas. Nationalism can operate in a wide range of shapes, types and depending on the complex historical, social, spiritual and ideological characteristics of plants. So has many defining characteristics and features. In today's world nationalism – is an objective reality, which requires thorough research. Develop a universal unified theory of nationalism can not be much more effective for social and political processes will attempt to analyze scientific approaches, theories and concepts.

Keywords: nationalism, national idea, nation.

Gula R.V., доктор історических наук, професор кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Городок), gula-ruslan@mail.ru

Щурко О. М., кандидат політических наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), bosja-ret@i.ua

Основные теоретические подходы и характеристики национализма как идеологии и общественно-политической практики.

Целью статьи является рассмотреть основные теоретические подходы к национализму как явления, феномена, идеологии и общественно-политической практики. Национализм может функционировать в широком спектре форм, типов и видов в зависимости от комплекса исторических, социальных, духовных особенностей и идеологических установок. Поэтому обладает многими определяющими характеристиками и особенностями. Выработать универсальную единую теорию национализма

невозможно, гораздо эффективнее для общественно-политических процессов будут попытки анализа научных подходов, теорий и концепций.

Ключевые слова: национализм, национальная идея, нация.

Складність проблеми націоналізму визначається багатоваріантністю проявів та потужним впливом політичних сил, що визначають ідеологічні, державні, групові та корпоративні інтереси у кожному історичному часі-просторі держав.

Тому основним завданням аналізу цього складного явища і феномена в гносеологічному аспекті є не побудова універсальної моделі пізнання націоналізму, а створення системи понять і критеріїв для визначення найважливіших характеристик його як ідеології, соціально-політичної практики, світогляду нації, синтезованого соціально-духовне явища та історичного процесу. Тобто, окреслення інтегральності поняття націоналізм, яке розглядаємо як:

- політичну ідеологію, що обґрунтовує через поняття нації певний проект розвитку суспільства;
- соціально-політичну практику, спрямовану на реалізацію цього проекту у вигляді національно-культурної автономії чи незалежної держави;
- соціокультурний феномен індивіда, що обумовлює його ставлення до національних цінностей на основі домінуючих стереотипів свідомості;
- соціально-духовне явище, що синтезує та розкриває суть націоналізму – абсолютізацію інтересів та цінностей «своїх» нації у протиставленні з її «ворогами»;
- історичний процес організаційного оформлення етносу в єдину націю, через абсолютізацію культурно-гомогенних стандартів в межах політичних утворень.

На основі цього визначаємо основні підходи до визначення націоналізму:

- емоційно-вольовий, розглядає націоналізм як ірраціональну силу віри, волі, почуттів та емоцій суб'єкта;
- мотиваційно-діяльнісний, надає перевагу мотиваційній компоненті діяльності індивіда і соціальних груп;
- ідеологічний, націоналізм як наукова теорія та ідеологія;
- державницький, засобом реалізації націоналістичних теорій стає держава;
- особистісний, наголошує на пріоритетності націоналістичній ідеї в аксіології свідомості суб'єкта.

В політичному житті сучасного суспільства роль націоналізму як системи ідейно-політичних поглядів, політичного руху, соціального явища і культурно-духовного феномену різко зросла всупереч прогнозам ліберальних теоретиків. Б. Андерсон підкреслив: «кінець епохи націоналізму», який так довго пророкували, ще дуже і дуже далеко. Бути нацією – це по суті найуніверсальніша легітимна цінність в політичному житті нашого часу» [1, с.30].

Визначальною ціллю націоналізму як соціокультурного явища і феномену є нація, як найвища цінність об'єктивної реальності.

Цілі націоналізму як ідеології чи політики можуть бути такими: боротьба проти реального чи передбачуваного національного пригноблення іншими народами (націями); консолідація народу з метою творення самостійної держави; мобілізація суспільства в умовах реальної чи умовної зовнішньої загрози (воєнної, економічної, політичної, культурної та ін.).

Дж. Бройні визначає націоналізм як доктрину, почуття (національну свідомість) і політику й теоретично обґрунтовує це явище через: вивчення трансформацій у середовищі еліт, творять і насаджують націоналістичні ідеї; дослідження перетворень суспільних інститутів, що конструюють і поширюють націоналістичні настрої у суспільстві; вивчення трансформаційних процесів сутності влади, що призводять до появи та прийняття націоналістичної політики [2, с.201–203].

До визначення сутності націоналізму виділяють негативний, позитивний, дуалістичний і критичний підходи.

Визначальною рисою негативного підходу є абсолютізація негативних характеристик, притаманних цьому явищу. «Самоствердження національності може набувати

форм націоналізму, тобто замкнутості, винятковості, ворожості до інших національностей» [3, с.359]. «Націоналізм – найбільше нещастя роду людського. Воно породжене не любов'ю до своєї держави. А, злобою, ненавистю до ... тих ... хто не поділяє націоналістичних поглядів» [4].

Позитивний підхід наголошує на об'єктивно існуючих аспектах націоналізму. Л. Грінфельд визначає його як «секулярну і гуманістичну свідомість, що ґрунтується на принципах народного суверенітету і егалітаризму» [5, с.107]. Український політолог М. Беззуб'як підкреслює, що «ідеали націоналізму миролюбні, ... після досягнення державної незалежності зникає головна причина націоналістичної агресії – бездержавність» [6, с.440]. На думку російського дослідника О. Вдовіна «цивілізований націоналізм – необхідний атрибут нації, який сприяє її прогресу і не націлений проти інших національностей, ... а є лише виявом любові до свого народу, своєї країни» [7, с.501].

Дуалістичний підхід трактує націоналізм як надскладне соціально-політичне явище, що має і негативне і позитивне значення. Е. Баграмов вважає, що «... фраза «Патріотизм – це любов до свого народу, а націоналізм – ненависть до інших» втрачає смисл за умови внесення в патріотизм позитивних почуттів, що притаманні націоналізму (у тій, чи іншій формі) – любов до свого народу» [8, с.39].

Критичний підхід В. Тішкова і В. Шнірельмана розглядає «націоналізм як ідеологічний концепт та політичну практику, яка на ньому ґрунтується, де нації є природною і легітимною основою організації держав, члени нації демонструють відданість, а держава і лідери – відстоюють інтереси нації» [9, с.24].

Отже, ідеологи, політики і науковці по-різному розглядають і трактують проблему націоналізму, що об'єктивоване їхніми інтересами та суспільно-політичними реаліями. Тому комплексне вивчення цього явища і феномену неможливе без визначення та аналізу його базових характеристик:

1. Нація – вищий рівень легітимації діяльності суб'єкта, критерій права (виправдовує усіх дій «на користь нації»). На думку Ю. Граніна «нація – ціль націоналіста, а націоналізм – засіб формування, розвитку експансії націй». [10, с.16]. Е. Сміт стверджує «націоналізм – це ідеологія, яка ставить в центр інтересів націю і сприяє її розквіту» [11].

2. Абсолютізація інтересів і цінностей своєї нації в ідеал. Г. Шиманов твердить, що « націоналізм – це любов до «своїх», вірність «своїм», робота на «своїх» і захист їх законних інтересів. В націоналізмі адекватне розуміння діяльності суспільства – поділ людей на «своїх» і «чужих» [12, с.5].

3. Чітка і однозначна побудова конструкту «друзів» і «ворогів». Ненависть і ворожість до «чужих».

4. Вимога безумовної національної єдності, підпорядкування усіх індивідуальних й групових інтересів інтересам загальнонаціональним у їх ірраціональній гіпертрофованій формі. «Націоналізм – ... уявлення про націю як першочергову, фундаментальну... соціальну і політичну цінність, якій підпорядковані усі інші» [13].

5. Монолінгвізм – абсолютізація одномовного простору титульної нації через його правову гегемонію на території національної держави.

6. Етноцентризм – проголошення ідеї власної національної унікальності.

7. Культурно-психологічний «нарцисизм» – ідеалізоване уявлення про винятково позитивні якості нації і її «глобальний» внесок у світову культуру.

8. Групоцентризм – імперативне право проголошення «вічних» істин від імені нації, її реліквій, символів і героїв.

На основі цих характеристик можна визначити такі основні ознаки націоналізму як поліфункціональності. Націоналізм виконує функції:

- координації – використання елітою націоналістичних ідей для конструювання спільних інтересів усієї нації;
- мобілізації – використання націоналістичних ідей для гарантування підтримки політичних рухів тими, хто не брав участі у політичному процесі;

– легітимізації – опора на націоналістичний чинник для обґрунтування цілей політичних рухів при опозиції до держави.

Відповідно до цих функцій за Ф. Мусаєвим, націоналізм може виступати у формах боротьби за права і свободи особистості, за рівні права усіх громадян; мобілізації для модернізації; боротьби за незалежність держави від зовнішніх впливів; спротиву глобалізації; ідеологічної протидії комунізму з інтернаціоналістичною ідеологією; боротьба за збереження національної ідентичності в умовах відірваності від основного етносу (діаспора)[14,с.115].

Наступна ознака – інваріантність. Гнучкість та органічна сукупність взаємовиключних ідеологій, обумовлюють можливість трансформації націоналізму і у фашизм чи нацизм (війна, геноцид), і у національно-визвольні рухи марксистського спрямування (Югославія, Нікарагуа). Націоналізм адаптується до культурних та ментальних карт народів, які приймають націоналізм як ідеологію і динамічно входить у парадигми державного розвитку.

Одночасно, націоналізм – догматичний. Обов'язковими елементами націоналістичних доктрин є мовні, релігійні, історичні, культурні постулати і регіональність, що інколи призводить до самоізоляції індивіда від загальнолюдських цінностей. «Націоналізм... порушує баланс між національним та загальнолюдським, коли прихильність до національних цінностей перетворюється у... винятковість, що превалює над іншими народами»[14,с.140].

Націоналізм – поняття ідеологізоване. Адже ідеологія – могутня політична зброя. Це випливає з важливості значення для кожної конкретної особистості її національної ідентичності, особливо у кризові періоди самоідентифікації індивіда. Ідеологія націоналізму «ґрунтується на твердженні про те, що світ – це сукупність окремих, унікальних націй, у кожній з яких є індивідуальний (національний – прим.авт.) характер. Нація – єдине легітимне джерело політичної влади. «Кожен індивід повинен себе чітко ідентифікувати з одною і лише одною нацією та демонструвати їй найвищу лояльність. Усі нації повинні бути автономними, з власними державами»[9,с.115]. Н. Чубар визначає націоналізм як «програму чи ідеологію політичного оформлення, самоствердження та розвитку нації»[15,с.176].

Ще однією важливою ознакою націоналізму є його ірраціональність. Абсолютизація віри у постулати націоналізму переважно стосується психіки, аніж свідомості. А, отже, і емоційно-екзальтованого сприйняття національної ідеї і консолідації довкола них мас.

Характерною особливістю націоналізму виступає і його дієвість (здатність до впливу). Він є могутнім джерелом соціальної енергії та консолідації, які володіють і життєстверджуючою і руйнівною енергією, в залежності від політичних процесів, де стикаються політичні інтереси влади і народу. Дж. Оруел важливою рисою націоналізму вважав одержимість[16].

Український дослідник М. Молчанов вважає, що «націоналізм означає прагнення до групової консолідації на ґрунті єдності етнічного походження і спільних (реальних чи ілюзорних) національних інтересів»[17,с.29]. Тому діяльний аспект націоналізму породжує його конфліктогенність. Міжнародні конфлікти, що відбуваються у світі, відображають серйозність небезпек використання у політичному процесі націоналістичних теорій: загрозу громадянської війни чи міжетнічних конфліктів, зниження ефективності економіки держав, порушення функціонування у державі інститутів демократії.

Варто означити і таку ознаку націоналізму як примітивність (спрощення дійсності). К. Крилов підкреслює, що націоналізм не універсальна теорія, він «пропонує спрощену модель взаємовідносин у соціумі крізь призму визначення «друзів» і «ворогів»[18].

Отже, націоналізм володіє багатьма ознаками та характеристиками, що ускладнюють вивчення цього складного суспільно-політичного явища та процесу. Поняття націоналізму у сучасній науці і на рівні суспільної та індивідуальної свідомості є достатньо нечітким, двозначним і

дискусійним. Достатньо складно чітко сформулювати термінологію феномену націоналізму і класифікувати розмаїття теоретичних підходів, які пропонують величезний спектр значень для цього поняття. Але, варто зазначити, що у сучасному світі націоналізм – це об'єктивна реальність, що потребує ґрунтовного наукового дослідження. Виробити універсальну єдину теорію націоналізму неможливо, набагато ефективнішими для суспільно-політичних процесів будуть спроби аналізу і дискурсу наукових підходів, теорій та концепцій.

Список використаних джерел

1. Андерсон Б. Воображаемое сообщества. Размышления об истоках и распространении национализма / Бенедикт Андерсон. – М.: Канон-Пресс-Ц: Кучково поле, 2001. – 287 с.
2. Бройни Дж. Подходы к исследованию национализма // Нации и национализм / Б. Андерсен, О. Бауэр, М. Хрох. – М.: Практикс, 2002. – 416 с.
3. Бердяев Н.А. Царство духа и царство кесаря / Николай Александрович Бердяев. – М.: Республика, 1995. – 375 с.
4. Лихачев Д.С. Письма к молодым читателям [Электронный ресурс] / Дмитрий Лихачев. – Режим доступа: www.grani.agnisage.net/edu/likhachev1.htm
5. Гринфелд Л. Национализм и разум // Национализм в мировой истории: [ред.-сост. В. А. Тишков, В. А. Шнирельман]. – М.: «Наука», 2007. – 601 с.
6. Беззуб'як М. Й. Націоналізм і міжнародна політика / Мирослав Беззуб'як // Гілея. – 2013. – № 64. – С. 439 – 442.
7. Вдовин А. И. История СССР от Ленина до Горбачева / Александр Вдовин. – М.: Вече, 2011. – 528 с.
8. Баграмов Э. А. Национальная проблематика: в поисках новых концептуальных подходов / Эдуард Баграмов // Вопросы философии. – 2010. – № 2. – С. 34–51.
9. Национализм в мировой истории: [ред.-сост. В. А. Тишков, В. А. Шнирельман]. – М.: «Наука», 2007. – 601 с.
10. Гранин Ю. Д. Станет ли Россия «национальным государством»? / Юрий Гранин. – Вопросы философии. – 2011. – № 1. – С. 15–26.
11. Сміт Е. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія [Електронний ресурс] / Ентоні Сміт. – К. : , 2004. – Режим доступа: ecozona.ru/cat-2/nacionalizm-teoriya-deologiya-storia-d-smit.htm.
12. Шиманов Г. Национализм или патриотизм? / Геннадий Шиманов // Русское слово. – 2008. – № 1 (58).
13. Леви М. Национализм и интернационализм [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eco-socialistsofazerbaijan.blogspot.com/2013/04/blog-post.html>.
14. Мусаев И. М. Национализм в современной Европе: эволюция идей и политической практики: дис. док.пол.наук, спец. 23.00.02 / Мусаев Идрис Мусаевич. – Спб.: Российский государственный педагогический университет им. А. Герцена – 351 с.
15. Чубар Н. Теоретико-методологічні засади політологічного аналізу феномену націоналізму // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2010. – №5. – С. 174 – 179.
16. Оруэлл Дж. Заметки о национализме [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.orgwell.ru/libraryessays/nationalism/russian.htm.
17. Молчанов М.А. Этнонациональный фактор в развитии цивилизации: история и современность / М. А. Молчанов // Философская и социологическая мысль. – 1991. – № 5. – С. 22 – 32.
18. Крылов К. Национализм как предмет исследования [Электронный ресурс] // Вопросы национализма. – 2010. – №1. – Режим доступа: www.vnatio.org/arhiv-nomerov

References

1. Anderson B. Voobrazhajemuje soobshchestva. Razmushlenija ob istokah nacionalizma / Benedikt Anderson. – М.: Канон-Пресс-Ц: Кучково поле, 2001. – 287 с.
2. Brojni G. Podhody k issledovaniju nacionalizma // Nacii I nacionalizm / B. Andersen, O. Bauer, M. Hroh. – М.: Praktis, 2002. – 416 с.
3. Berdjajev N.A. Tsarstvo duha I tsarstvo kesarja / Nikolaj Berdjajev. – М.: Respublika, 1995. – 375 с.

4. Lihatchov D. S. Pisma k molodym chitateľjam [Elektronnij resurs] / Dmitrij Lihatchov. – Rezhim dostypa: www/grani.agni-age.net/edu/likhachev1.htm

5. Grinfeld L. Nacionalizm I razum // Nacionalizm v mirovoj istoriji: [red.-sost. V. A. Tishkov, V. A. Shnirelman]. – M.: «Nauka», 2007. – 601 s.

6. Bezzubjak M. J. Nacionalizm I mizhnarodna polityka / Myroslav Bezzubjak // Gileja. – 2013. – № 64. – S. 439 – 442.

7. Vdovin A. I. Istorija SSSR ot Lenina do Gorbatchova / Aleksandr Vdovin. – M.: Veche, 2011. – 528 s.

8. Bagramov E. A. Nacionalnaja problematika v poiskach novuh kontseptyjalnuh podhodov / Edyard Bagramov // Voprosy filosofii. – 2010. – № 2. – S. 34–51.

9. Nacionalizm v mirovoj istorii: [red.-sost. V. A. Tishkov, V. A. Shnirelman]. – M.: «Nauka», 2007. – 601 s.

10. Granin Ju. D. Stanet li Rossija «nacionalnum gosydarstvom»? / Jurij Granin. – Voprosy filosofii. – 2011. – № 1. – С. 15–26.

11. Smit E. Nacionalizm: teorija, ideologija, istorija [Elektronnij resurs] / Entoni Smit. – K. ;, 2004. – Rezhim dostypa: ecozona.ru.com/cat-2/naconalzm-teorya-deologia-storia-d-smit.htm.

12. Shumanov G. Nacionalizm ili patriotizm? / Gennadij Shumanov // Ryskoje slovo. – 2008. – № 1 (58).

13. Levi M. Nacionalizm i internacionalizm [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostypa: <http://eco-socialistsofazerbajjan.blogspot.com/2013/04/blog-post.html>.

14. Mysaev I. M. Nacionalizm v sovremennoj Evrope: evoljycija idej I politicheskoj praktiki: dis. dok.pol.nayk, spec. 23.00.02 / Mysaev Idris Mysajevich. – Spb.: Rossijskij gosydarstvennij pedagogicheskij neversitet im. A. Gercena –351 s.

15. Chybar N. Teoretuko-metodologichni zasadu politologichnogo analyzy fenomeny nacionalizmy // Visnuk Nacionalnoji jyruduchnoji akademiji Ykrajynu imeni Jaroslava Mydrogo. – 2010. – №5. – S. 174 – 179.

16. Oryell G. Zаметki o nacionalizme [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostypa: www.orwell.ru/libraryessays/nationalism/russian.htm.

17. Molchanov M. A. Etnonacionalnuy factor v razvitiji civilizaciji: istorija I sovremennost / M. Molchanov // Filosofskaja I sociologicheskaja musl. – 1991. – № 5. – S. 22 – 32.

18. Krulov K. Nacionalizm kak predmet issledovanija [Elektronnij resurs] // Voprosu nacionalizma. – 2010. – №1. – Rezhim dostypa:www.vnatio.org/arhiv-nomerov.

* * *

УДК 32.019.5:659.4

Доскіч Л.С., магістр кафедри державного управління Інституту державного управління та права, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), ludochka123d@rambler.ru

Шеремета О.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та українознавства, Одеська національна академія зв'язку ім. О.Попова (Україна, Одеса)

Роль громадськості та громадської діяльності у паблік релейшенз

Проаналізовано засоби впливу ПР-фахівців на громадськість чи її певні групи. Показано роль громадської думки на життя суспільства. Охарактеризовано паблік релейшенз. Подано аналіз проблем зв'язків з громадськістю, котрий засвідчує, що ПР є атрибутом сучасного демократичного суспільства, уособлює ідеологію і технологію управління громадськими зв'язками.

Ключові слова: громадськість, громадська думка, ПР-діяльність, комунікаційна діяльність.

Doskich L.S., master of department of state management of Institute of state management and law, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), ludochka123d@rambler.ru

Sheremeta O.M., candidate of historic sciences, associate professor of the department of philosophy and Ukrainian studies, Odessa National Academy of Telecommunication of O.Popov (Ukraine, Odesa), ludochka123d@rambler.ru

The role of society and social opinion in public relations

In the article it is analyzed means of influence of PR-specialist society and its particular groups. It is shown the role of social opinion on the life of society. The public relations are characterized, the analysis of public relations problems is conducted, which certifies that the institute of public relations is the attribute of modern democratic society and embodies the ideology and technology of administering the public relations.

Keywords: society, social opinion, PR-activity, communication activity.

Доскіч Л.С., магістр кафедри державного управління Інституту державного управління та права, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), ludochka123d@rambler.ru

Шеремета О.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та українознавства, Одеська національна академія зв'язку ім. Попова (Україна, Одеса), ludochka123d@rambler.ru

Роль общественности и общественной деятельности в паблик релейшенз

Проанализированы средства воздействия ПР-специалистов на общественность или ее определенные группы. Показана роль общественного мнения в жизни общества. Охарактеризованы паблик релейшенз. Дан анализ проблем связей с общественностью, который показывает, что ПР является атрибутом современного демократического общества, олицетворяет идеологию и технологию управления общественными связями.

Ключевые слова: общественность, общественное мнение, ПР-деятельность, коммуникационная деятельность.

У теорії та практиці паблік релейшенз (далі ПР) громадськість відіграє велику роль. Це зумовлено наступними факторами:

– Громадськість справляє визначальний вплив на рівень успіху, який досягається на кожній стадії циклічного процесу здійснення управління в ПР.

– Громадськість виступає в якості цілі комунікаційної діяльності. Вона здійснює визначальний вплив на силу стимулюючого і інформативно-пропагандистського тиску суб'єктів економічної діяльності.

– Впливає на формування стратегії та стилю комунікаторів.

– Визначає пріоритети в ході структуризації бюджету, вибору каналів інформування та ПР-інструментарію.

Мета статті: проаналізувати теоретичні та практичні засади трансформації системи громадськості та громадської думки, показати їх вплив створення зовнішнього і внутрішнього соціально-психологічного середовища, сприятливого для успішної роботи і забезпечення сприятливої поведінки громадськості.

Проблематика цієї статті полягає в тому, що ідеї громадськості та демократії мають бути основними та наскрізними в державі. У демократичному суспільстві у громадян мають бути сформовані демократичні цінності, світогляд і правильно поставлені пріоритети. У статті розглянуто суть та головні компоненти системи зв'язків з громадськістю, які формують зовнішнє та внутрішнє середовище об'єкта управління ПР.